

DISPUTATIO IV.
Centuriae Quartæ.

QVÆSTIONVM
ILLVSTRIVM

PHILOSOPHI-

CARVM

In Inclytâ VVittebergensi Academia

Proposita:

PRAESIDE

M. IACOBO MARTINI
LOGICES PROFESS.

Publ.

RESPONDENTE

CHRISTOPHORO GIRSCHIO
Culmbaco Franco.

*Ad 20. Februar. horu à 6. matutini in auditorio col-
legii veteris.*

VVITTEBERGAE

Excudebat Iohann. Schmidt, Sumptibus
Pauli Hellvigi Bibliop. Anno 1600.

*Antiquâ ac laudabili Proſapia Nobiliſſimo, juxta ac
virtute Heroica grauiſſimo præſantiſſimoq̃
Dn. IOANNI ADAMO à Wiersperg in
Lankendorff.*

*VIR O item
Spectabili, Prudentia, eximiaque virtutum laude
& multiplici rerum uſu præſantiſſimo;
Dn. BURCHARDO CLANNERO,
Ordinis Senatorii in inclyta VVitebergenſium
Reipub. Primario, ibidemque Conſistorii Ad-
vocato digniſſimo. Hoſpiti & Promoto-
ri ſuo ſummo ſtudio proſequendo,*

*NEC NON
Prudentia, virtute, Pietate, integritate conſpicuo
VIR O
Dn. IOHANNI Kern Reipubl. Culmba-
cenſis Archigrammateo celeberrimo;*

*Dominis Mæcenatibus, Fautoribus & Promotoribus ſuis
perpetuo obſervantiæ cultu honorandis*

*ἔμνησμά hoc φιλοσοφικὸν in amoris & grati animi
τεκμήριον officioſè*

Dicat &

Conſecrat;

Chriſtophorus Girſchius

R. & A.

QVÆSTIO I.

Quot modis fiat Reductio Syllogismo-
rum imperfectorum ad Perfectos?

Quoniam ¶ Syllogismus alius est perfectus, alius im-^{1o}
perfectus, Aristoteles 1. prior 1. c. 10. Imperfe-
ctus vero, non nisi imperfecte colligat, perficiendus
erit.

Imperfectum ¶ cum Philosopho loco dicto no-^{2o}
minamus cum, qui una re, pluribusve indiget, que
quidem per præsuppositos terminos sunt necessaria,
non tamen sumta sunt per propositionis. Ostenditur hoc ipso, egere una
vel pluribus, hoc est, novis Propositionibus, explicante Pacio ad 1.
prior. 1. §. 10. que tamen necessaria sint per terminos præsuppositos, &
imperfecti necessitatem sine novis adscitis terminis aperiunt.

Recte ¶ proinde hic quaritur: Quis hujus Reductionis sit pro-^{3o}
cessus? Ad quem accedemus, si prius præmonuerimus, questionem non
esse. 1. De Modorum indirectorum ad directos reductione. 2. De per-
fectorum ad imperfectos, de qua Aristoteles 1. prior. cap. 45. 3. De
perfectione Collectionis. Sed apparentia: Et tales sunt syllogismi se-
cunda & tertia figura. Facit enim reductio ut in his argumentatio-
nibus: Principium Regulativum; dictum de omni & nullo (nempe in
quibus illud alias latet, & interdum minimè apparet) inesse per
transfusionem in primam figuram, demonstratur.

Fit ¶ vero demonstratio hac, modis in Peripato receptis tribus; ^{4o}
1. Reductione Ostensiva. 2. Deductione ad Incommodum. 3. Expo-
sitione.

Ostensivam ¶ seu Directam d. o. perficiunt: ut & d. o. is transposi-^{6o}
tio, & artificiose conversio. Transpositio est, quando ex Majore fit mi-
nor, & minore Major. Conversio quid sit in superioribus fuit disputa-
tum, & docetur ab Aristoteles 1. prior. 2.

6. Quomodo † & quando, quævis usurpari debeat, ostendunt modorum literæ consonantes accuratè obseruanda, quæ duplices sunt, Initiales & Media. Initiales quarum sunt 4. B. C. D. F. generale quasi præcognitum continent. Decent enim modum secundæ vel tertiæ figuræ reducendum esse ad modum primæ sibi initiali litera correspondentem; Sic Cesare & Camestres ad Celarent; Darapti, Disamis, Datifi ad Darii; Festino, Ferison, ad Ferio, reducuntur.

7. Media † huic negotio inservientes totidem sunt S. P. M. C. S. simplicem propositionis conversionem notat. P. eam quæ dicitur per accidens. M. transpositionem, C. reductionem per impossibile: Quæ hisce versibus artificiosè ab antiquis comprehensa fuerunt:

S vult simpliciter verti: P verò per Acci:
M. vult transponi: C per impossibile duci.

Hisce etiam servit apta & accurata syllabarum divisio, quæ nisi probè observata fuerit, totum negotium evertit. Dividamus ergo modos 2. fig.

Ces, a, re: Cam, es, tres: Fes, ti, no: Bar, oc, o:
Da, tis, i: Boc, ar, do: Fer, is, on:

8. Sic † ergo Cesare reduco ad Celarent simplici majoris conversione: Camestres ad Celarent, 1. Propositionum transpositione. 2. Simplici minoris. 3. Simplici conclusionis conversione: Festino ad Ferio simplici conversione majoris. Baroco (ut & Bocardo) de quibus post, deductione ad impossibile. Darapti ad Darii conversione Minoris per accidens: Felapton ad Ferio itidem minoris conversione per accidens: Disamis conversione majoris, ut & conclusionis simplici: Datifi simplici conversione Minoris. Ferison itidem simplici Minoris conversione.

9. Summa † igitur hæc est: Omnes syllogismi reducuntur (directè) aut per conversionem tantum, aut per conversionem & transpositionem simul. Quo ad prius, conversio duplex est: Simplex & per accidens: Simplici, convertendo vel solam majorem Cesare, Festino; vel saleem minorem Datifi, Ferison. Per accidens convertendo Minorem Darapti, Felapton. Quo ad posterius requiritur transpositio præmissarum, eaque vel cum conversione Minoris & conclusionis, Camestres. Et hæc de modo directo.

10. Modus † Reductionis indirectus sive obliquus duplex est. Aut enim ipsa ostenditur conclusio positivè (verùm alio quodam mediante).

diante) vel privative, removendis scilicet ea, quae collectionem vide-
bantur red. ere dubiam: illa est reductio per ἐνθεσιν, δὲ τὰ ἑξῆς ὡς ἄρ' ἔστι
Arist. 1. prior. cap. 6.

Reductio ꝛ ad Incommodum vel impossibile est, quando collectio- 11
nis necessitas ita demonstratur, ut nisi incommodum incurrere voluerit
adversarius, conclusionem legitimè ex præmissis inferri concedere co-
gatur.

Erit ꝛ igitur processus talis: Si adversarius conclusionem ex præ- 12
missis sequi negat, sumenda est huic contradictoria, utpote quæ certo
est vera, si conclusio fuerit falsa. Huic adjungenda est altera præ-
missarum ab adversario concessarum: hinc absurdum & incommodum
concludetur, quod quavis per alias quoque figuras fiat, Aristoteles
lib. 1. prior. cap. 6. Solam hinc tamen attendimus primam, utpote, quæ
sola dictum de omni actu possidet. In hac igitur fit reductio per contra-
dictoriam conclusionem, & additam majorem, vel minorem. Quando
assumitur major, concluditur contradictoria Majoris hoc pacto:

Bar O. ambulans movetur
oc Q. homo non movetur
o Q. E. homo non ambulat.

Reduco ad impossibile.

Omnis homo ambulat
Omnis ambulans movetur.

E. Omnis homo movetur, quod impossibile

Quando assumitur Minor, concluditur hoc pacto: Syllogismus rati-
lis esto.

Dar Omnis homo est rationalis
ap Omnis homo est animal
ti E. Quodam animal est rationale.

Reducitur taliter;

Nullum animal est rationale
Omnis homo est animal
E. Nullus homo est rationalis:

Quia vero conclusio est falsa, alteram præmissarum falsam esse ne-
cesse est: Ex vero nil nisi verum sequitur. Verum præmissam ex syllo-
gismo reducendo desumptam, negare nequit: Prius enim eam conces-
serat. Itaque falsam esse oportet alteram, quæ est contradictoria con-
clusionis: nulla omnino elabendi rima datur. Concesso jam, contra-

A 2

dictoriam

dictoriam conclusionis esse falsam, evictum est, veram esse conclusio-
nem reducendi; quoniam due contradictoriae nec simul possint esse ve-
ra nec falsa.

13. Tandem † notandum, hic est, omnes Modos secunda & tertiae fi-
gurae utraque reductione perfici; exceptis duobus Baroco & Bocardo,
qui tantum dicitur & dicitur ad primam reducuntur. Unde etiam nul-
lis notantur literis ad reductionem directam facientibus: Litera C
enim ut constat, impossibilis nota est.

QVÆSTIO II.

An Expositio sit syllogismus propriè ita
dictus?

1. Ut † & hac quæstio tantò decidatur rectius, ponimus ex parte sub-
jecti syllogismum expositivum esse formam collectionis, quæ medium
syllogismi universalis firmiter demonstrat, assumto sub medio termino
individuum, quoddam e.g. sit syllogismus:

Q. homo est justus
O. homo est mortalis
E. Q. mortalis est justus.

Hunc sic expono;

Socrates est justus
Socrates est mortalis
E. Q. mortalis est justus.

Qui syllogismus reddendo conclusionem alterius syllogismi per aliquod
sub medio contentum ostendit collectionem fuisse legitimam.

2. Ex parte † prædicati sumo 1. syllogismum esse discursum solius
mentis proprium. 2. Et propterea non versari circa sensibilia. 3. Ha-
bere regulativa syllogismorum principia; Dicitur de omni & nullo.
4. Non plus inferre in conclusionem, quam fuerit in præmissis.

3. Unde † conclusio fit; ex hoc non esse syllogismum strictè sumtum,
quamvis ex Analogiâ quoddam eadem respondeat, idq. tali modo: 1.
Nullus syllogismus versatur circa singularia, Expositio circa singularia
quæ sensib. exposita sunt, occupatur: E. pro syllogismo non habenda. Emer-
git hinc 2. syllogismus in iis, quæ menti sunt propria est occupatus. Expo-
sicio

fitio in singularib. que sensui subjiciuntur, non v. proprie intellectui. E.
3. Omnis syllogismus nititur principiis; Dicitur de omni, & dicitur de nullo.
inchoatis videtur hisce destituta. E. 4. Nullus syllogismus plus in
conclusionem infert, quam habuit in premissis: inchoatis ex antecedente
singulari consequens infert universale. 5. Omnis syllogismi species ex se
concludit; non virtute alterius syllogismi. Expositio solum concludit
vi alterius syllogismi. E. vera syllogismi species non est.

QVÆSTIO III.

Vtrum substantiæ intellectuales sive intel-
ligentiæ sint compositæ ex materia & forma?

Dari & intelligentias seu substantias intellectuales, quas Philo-
sophus orbium motores, Plato Deos minores, scriptura sacra Angelos
appellat, præter sacras literas, quas lucubenter de iis testantur, ra-
tionibus quoque Metaphysicis quodammodo probabile fit: Cum enim
creator hujus universi Deus ter opt. Maximus Mundum hunc per pul-
crâ harmonia, & optimo ordine fieri voluerit, substantias quoq. à mate-
ria plane sejunctas producere debuit, ne omisso aliquo Entis gradu, ipsa
subordinatio imperfecta existeret & pulchritudo hujus universi, de qua
Philosophus v. de cælo. c. 1. gloriatur, deesse videretur, Adde quod
omnis actus imperfectus semper præsupponat perfectum. Jam v. actum da-
ri imperfectum rerum, à materia dependentium, qualis est actus animæ
rationalis, quæ partim à materia dependet, partim suum esse indepen-
dens obtinet, certum est, ex Aristotele 1. de part. an. c. 7. Ergo datur
etiam actus plane perfectus in hoc Entis gradu, qui plane est immate-
rialis, qui nec in esse nec in fieri à materia dependet, quique Angelis
unicè convenit.

Quibus & ita positis & præsuppositis, ad ipsam rem nos accin-
gimus, ubi quæstio exurgit: Num tales substantiæ intellectuales
ex materia & forma tanquam essentialibus partibus compositæ
sint.

Qui affirmativam tuentur, hisce potissimum utuntur rationi-
bus. 1. Quicquid est sub genere aliquo, illud est compositum, ex gene-
re & differentia. Substantiæ intellectuales sunt sub genere substantiæ.
Ergo

Ergo sunt compositæ ex genere & differentia: & per consequens ex materia & forma. Quod enim in Logica est genus, in Physica, certâ observate proportionem, est materia: & quod ibi differentia; illud hîc forma.

II. Cuicunque competunt proprietates materiales, illud est materiale: Sed substantiis Intellectualibus, competunt proprietates materiales: ut recipere, pati &c. E.

III. Si actus & forma idem sunt, ut Aristot. Metaph. 9. cont. statuit, & vero substantiæ spirituales non sunt compositæ ex materia & forma, sed tantum formæ existunt; sequitur, unamquamque habere esse actum purum: hoc autem est falsum: E. & illud. Minor parte. Quia alias inter Deum qui solus actus purissimus est, & creaturâ, nulla esset differentia.

IV. Si unum tantum Ens infinitum datur, utique formæ intelligentiarum erunt recepta in materia; & sic finita. Nam forma in materia recepta tantum finita esse videtur.

V. Res motæ habent materiam: At Angeli localiter moventur: Ergo.

4. Contrarium ¶ vero sequentibus nititur fundamentis: I. Quia anima natura rationalis, quæ ad naturam Angelorum proxime accedit, omnis quantitatis expers est. Ad ejus probationem unicus scripturæ locus sufficiat ex Psalm. 104. Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros ignis flammam. Vbi expresse per negationem & remotionem corporeitatis fit mentio Angelorum, eos esse spiritus lucidos, subtiles, & cælesti claritate ornatos.

II. Nulla forma habens materiam perpetuo movere potest; quia tandem aliquando delassatur à materia & à suo vigore paulatim deficit. At formæ, quales sunt intelligentiæ, perpetuo moventur orbes. E. (Hæc ratio Aristotelis sive vera sive falsa sit, non curamus, modo probet, uti facit, nostrum institutum.)

III. Quia datur una differentia divisiva substantiæ, nempe corporeum: Ergo datur etiam altera, incorporeum. Hoc autem non potest accommodari ad Deum, cum lineâ prædicamentali excludatur: Ergo solum substantiis spiritualibus Angelis nimirum competit, de quibus omnis materies incorruptibilis negatur.

IV. Quia Deus, qui in singulis creaturis aliquod sui vestigiū reliquit ut Poeta canit:

Exemplum

Exemplum q̄ Dei quisq̄ est in imagine parvū:

Ita quidem, ut certos secundum gradus Deo, vel sint similiore vel dissimilior: Et si igitur res omnes essentiā & existentiā suā Deum monstrant: Homo tamen, præter id quod in inferioribus creaturis omnibus invenitur, adhuc singulare aliquod donum sortitus est, animam nimirum spiritualem & rationalem, nempe particulam illam diuinæ auræ. Longe itaque excellentiori modo Deum monstrat homo, quam cetera res. Quia propius ad similitudinem DEI accedit per animā hanc, atque ulla alia inferior creatura. Verum enim vero, ut ut se hæc similitudo habeat; conjuncta tamen adhuc est cum maxima dissimilitudine: cum spiritus ille hominis non sit species, neque per se & in se, sed in corpore & cum corpore speciem & Ens perfectum constituat. Supererat igitur adhuc unus aliquis gradus similitudinis, nempe ut aliquid existeret spiritus, & per se extra materiam & sine dependentia ad materiam vel corpus existeret, speciemque simplicissimam absolveret. Cum itaque talis spiritus sit angelus; Manifestum est, eum ex materia & forma compositum non esse.

V Probatum immaterialitas Angelorum ex ipsa eorum intelligentia & cognitione, quæ quamvis finita, excellentissima tamen est, quod vel Christus ipse Matth. 24. v. 36. innuere videtur, dum inquit: De die autem illa & hora nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi solus Pater. Inde n. non difficile colligere est. Christum maximā cognitionem & intelligentiam ejusmodi spiritibus ascribere. Ergo illorum intellectus humano longe prævalet. Jam vero si Angeli constarent materia corruptibili, tunc ipsorum intellectus impedimentum aliquod pateretur.

Nec nostræ sententiæ quicquam derogat, quin potius eandem confirmat, quod Angeli in veteri Testamento hominibus in assumptis corporibus apparuisse leguntur. Quandoquidem ideò assumserunt speciem corporis, quia non habuerunt propria corpora, cum sint natura substantiæ spiritualis. Induerunt autem ea tanquam vestem, ut D. Lucherus ait. Unde verò & quomodo illa corpo a assumant, alibi disputatur. Hoc tantum hac occasione teneatur: Illam corporum assumptionem in veteri Testamento singularem quendam Typum & indicium fuisse, quod magnus ille Angelus fœderis assumpturus esset corpus humanum. Omnes siquidem apparitiones in veteri Testamento ad illam apparitionem unice directæ & ordinatæ sunt, quâ filius DEI apparuit in carne.

B

Ad

4. Ad argumenta t̄ prioris opinionis allata respondemus: ad pr̄mum, nos negare, omne illud, cui genus & differentia attribuitur, compositum existere ex materia & forma. Nam licet quidem genus in proportione respondeat materiae, & differentia formae: Neque tamen genus idem quod materia est, neque differentia idem quod forma.

Ad 2. Vocabula recipere, pati, item subijci eque vocē de corruptibilibus & incorruptibilibus dici. Alia siquidem est ratio in his, alia in illis. In his enim absque motu & conditionibus materialibus, in illis vero cum motu, & ejusmodi conditionibus.

Ad tertium. Nulla inibi est consequentia. Est enim equivocatio in termino Purum esse: quod ita dicitur vel κατὰ τὴν & certo respectu, vel ἀπλῶς. Angeli dicuntur puri actus κατὰ τὴν & respectu rerum materialiarum & corporearum: Carent enim materia & corpore: simpliciter vero & ἀπλῶς puri non sunt, quippe compositi ex esse & essentia: solus Deus est ἀπλῶς actus purus.

Ad quartum. Negamus rationem consequentiae. Falsissimum enim est formam in materia receptam tantum finitam esse.

Conclusum itaque esto, Angelos sive Intelligentias ex materia & forma compositos non esse.

QVÆSTIO IV.

An rectè Philosophus ostenderit unum esse in Mundo motorem?

1. Optimum t̄ tribuendum primo motori. At melius est Deum esse unum. E. Deus unus est. Minor constat argumento & auctoritate Aristotelis, qui librum 12. Metaphysicorum hoc Homeri versu claudisse δὲ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη: εἰς κοίραν & ἔσω.

2. II. Quicquid naturæ simplicissimæ, illud maximè unum est. At primus motor est naturæ simplicissimæ. E. Minor probatur à remotione causæ efficientis: Omne compositum componitur ab alio. At Deus non potest componi ab alio: E. Omnium enim primū non agnoscit prius. Deus est omnium primus. E. non agnoscit priorem.

3. III. Si non t̄ unus esset primus motor, causæ omnium causarum, quibus omnes aliæ res essentiali subordinatione moverentur, sequeretur

sur omnem tolli effectum: sed hoc manifestè falsum. E. & illud; Majoris connexio hoc pacto stabilitur: Quia in omnibus causis essentialiter subordinatis, secunda causa non movet nisi virtute prioris a qua regitur. Quare si processus causarum in infinitum extendatur, nulla erit prima, nulla dabitur secunda, exspirabitq; tertia; & sic, uno verbo dicendo; sublata prima, tollitur tota rerum universitas. Quare necessario concedenda est prima aliqua & princeps causa.

IV. Omne † Ens finitum & factum, ab alio superiori originem trahit, & factum est: Illud verò aliud, vicissim vel ab alio factum est, vel non: si hoc; habemus quod volumus, nempe Ens unum & increatum; si verò illud etiam factum est, ab alio factum sit necessum est, de quo amplius inquirendum, & sic tandem acquiescendum est in Ente non facto, aut procedendum in infinitum, aut Circulus denique committendus, quorum neutrum cum fieri nequeat, subsistere cogimur in aliquo principio, illudque cum Xenophonte cælum suspiciente nominatum appellamus DEVM, Magir. in comment. Phys. lib. 1. cap. 3. p. 59 Et proinde cum D. Paulo, Gentiles ἀναπολογίτως pronunciamus, quod cum cognoverint esse Deum, & ex parte qualis esset; tamen mutarint Deum in brutorum formam, id pro Deo colentes, quod nec sensus pro D. o cognoscit.

Cæterum † cum de primo Ente dubitare impium sit, idque adeo evidenter sui nobis insiderit conscientiam, adeoque insculpserit quasi Adamante, ut nemo id, quantumvis sceleratissimus, negare audeat: atque propterea homines docti affirmare non dubitarint eos, qui id negarint contra conscientiam id fecisse: Nos plures rationes si quæ præterea ex Philosophia hauriri, & præsentibus annexæ queant, intactas relinquimus, neque ab eorum absurditates tanti facimus quas refutamus: quin potius conclusione hac firmiter statuimus, & defendimus, primum esse motorem, eumque unum; illudque rectè, & ab Aristotele, & ab aliis Philosophis sanioribus semper assertum fuisse certò credimus.

QVÆSTIO V.

An primus motor juxta sententiam Philosophi omnis mutationis & magnitudinis sit expers?

B 2

Duabus

I. Duabus^t constat presens questio membris. 1. An primus motor sit mutationis expertus? Probamus Affirmativam ratione duplici: 1. Est immobilis, quoad essentiam; quod iterum probatur. 1. Ex scripturae fundamentis: Malach. 3. v. 6. Deus ego sum, & non mutor Iac. 1. v. 17. Es. 40. v. 8. Luc. 21. v. 33. Matt. 24. v. 35. In primis vero locus ille Iohanneus c. 4. hanc nostram assertionem mirifice illustrat, ubi Deus vocatur Spiritus. Unde sic colligimus: Quicquid est Ens primum & actus simplicissimus, illud omnis potentia expertus est: Atqui Deus est Ens primum & actus simplicissimus: Ergo a potentia alienus. Majorem ab omnibus Metaphysicis pro concessa sumimus: qui DEVM ab omni potentia passiva, (qua mutationis causa est) sejungunt. Hinc recte Plato Deos definit: Quod sit spiritus, & mens libera, segregataq; ab omni concretionem mortali. 2. Ex negatione efficientis: Mutare enim supremum, infinitum, omnipotens, &c. Ens non est virtus finita, qualis est omnium creaturarum; quia inter agens & patiens proportionem dari oportet: inter infinitum vero (primum motorem) & finitum (cetera entia omnia) nulla est proportio. 3. A natura agentium: Agentia non agunt sursum verum deorsum, hoc est, causa inferior non agit in superiorem, sed superior in inferiorem, quia vero motor primus est suprema causa, non potest extimescere mutationem a causa superiore, cum nullam habeat nec ab inferiore, quia hec non agit in superiorem, sed inferiorem. 4. Quicquid movet (inter causas secundas) movetur a causa prima. Sed absurdum foret asserere motum em primum movere causam secundam ad sese immutandum & consequenter destruendum. Quare motorem primum immutationis asserimus expertum. 5. Omnis mutatio subjecti fit per medias mutationes qualitarum, quas quia in motore primo non agnosimus, utique nec mutationem agnosceremus.

II. Immutabilis est quoad Decreta, habitam tamen ratione distinctionis inter Decreta Categoricalia (ut sic loquar) que scilicet sine annexa conditione quapiam fiunt, & Hypothesica, que facta sunt, cum certa quadam conditione, quale erat Ioann. 3. vers. 4. In utrisque Deus est immutabilis ut sacre scriptura dicta contestantur, Num. 23. vers. 19. 1. Samuel. 15. vers. 29. Psal. 110. vers. 4. & 89. vers. 35. Iob. 23. vers. 14. Psal. 23. vers. 11. Esai. 14. vers. 27. &c. 14. vers. 24. Quae omnia Dei immutabilitatem & constantiam assignant. In Categoricalis quidem dum sine cunctatione ordinat: In Hypothesicis, quando im-
 plius

pletur hypothesis, decretum evadit jam Categoricalum, & sine cum-
batione perficitur: cum verò hypothesis relinquitur, hinc nulla si qui
potest impleri: atque hoc est immutabilitatis requisitum.

Posterius † questionis membrum est: An primus Motor sit ma-
gnitudinis expertus? Ad quam ut respondeamus, attendimus. 1. rem
solere dici majorem, quo est minus, minorem, quo est magis restricta
& coarctata terminis: quo certe sensu primus motor dici potest magnus,
imò maximus, quatenus videlicet quam maximè est ab omnibus quanti-
tatis terminis absolutus. 2. Magnum aliquid dici, quod est quan-
titate quadam continua affectum; longum scilicet vel latum, vel pro-
fundum. Talem magnitudinem primo motori magnæ absurditatis
evitandæ gratiã non ascribimus: Effet enim quantus certis terminis
circumscribitur & finitus: constaret etiam ex principiis materia & forma,
& esset compositus, inessent ei accidentia, visibiles colores: tactiles
qualitates: & quid absurdi præterea non? Hæc enim absurda esse,
quis sanæ mentis negaret? cum primo motore aliquid prius esset natura,
principia nimirum, quæ principiatio priora esse cum Scaligero extra du-
bium ponimus. Item in Essentia simplicissima esset compositio mate-
ria & formæ Physicæ: esset primus (substantia) & posterius (acciden-
tia) Insuper idiomata ipsius (infinitas, invisibilitas, simplicitas, incor-
poreitas &c.) negarentur. Imò nulla in re à substantiis creatis essen-
tialiter differre fingeretur.

Valeat † iccirco Anthropomorphitarum delirium, in Deo brachia, &
oculos, aures dextram & sinistram, cor, pedes, idque alia humana mem-
bra tribuentium. Quamvis enim scriptura idem facere videtur, il-
lam tamen non propriè, sed κατ' ἀνθρώπου καὶ θεῶν ex patribus Nazian-
zeno & Damasceno didicimus, imò ex scriptura ipsa, quæ propriè de
D E O loquens, longè aliud docet, ut videre est loco d. ex Joann. 4.
ver. 24. & alibi.

QVÆSTIO VI.

An Tactus tantum sit communis omnium
animalium?

Etsi † non ignoramus, quemlibet externorum sensuum (quorum
quinque numerans Physicis) singulare quoddam præ cæteris Enco-

animum mereri! Sic visus omnium nobilissimus putatur Thomae 1. parti.
2. quest. 87. artic. 3. quem Zabarell. Intellectui haud immerito com-
parare voluit libr. 1. de visu cap. 1. Auditus item post visum pra-
stantissimus, Simplicio teste 2. de anim. tex. 77. qui quæ cum preceden-
ti de nobilitate certare videtur, & à Philosopho discipline sensus num-
cupatur. Sic reliqui item sensus Olfactus & Gustus, non multò infe-
riori laude censendi, nec minus hominem in sui admirationem rapiunt,
quam priores, quæ omnia ut vera, ultrò largimur. Si tamen de O-
rigine, Communitate, & Necessitate res agitur, ordinem Tactum
tangere nemo non animadvertit, qui quamvis reliquis omnibus per-
fectione & nobilitate inferior & quasi Mediastinus sit, ut D. Thom.
innuere videtur, quando in 2. de anim. cap. 2. text. 27. abjectissi-
mum eum, & omnium infimum nominat, suarum tamen proprietatum
respectu, illum nulli externorum cedere certum est.

2. Quandoquidem & (ut de communitate, de qua præsens ques-
tio querit, solum hic agamus) duplici modo sensus hic dicitur commu-
nissimus.

3. 1. De & quo principaliter queritur ratione animalium, tam
imperfectorum quam perfectorum, quod Philosophus suo tractulo 1.
Metaphysic. capis. 1. item 2. de anim. capit. 6. text. 32. comprobat.
Nam sine Tactu animal esse nunquam potest, & nihil quicquam
potest habere Tactum, quod non sit animal, Pertinet enim hic
sensus ad consistentiam animalis, unde animal consistit, testante
Aristotele loco dicto Et libr. 4. de anima cap. 8. ait: τὸ τῆ ἀφῆ
ὄσδ' ἀνεσδαυ τῶν ὑπᾶρχε τοῖς ζῴοις. Tactu sentire omnibus
datum est animantibus. Item libr. 1. histor. an. cap. 3. τῶν τοῖς ζῴ-
οις ἀίσθησις μὴ ὑπᾶρχε κοινὴ μὲν ἡ ἀφῆ: Omnibus animantibus.
Tactum saltem est commune. Unus enim ad salutem & conservatio-
nem maximè est necessarius, eodè demò animal effugere non pot. Et ta-
ctibilibium qualitatatum exuperantias, quarum occursum mors statim ira-
ruit, Fernel. libr. 5. Phys. cap. 10. & Colleg. Conimbric. in 3. de an.
cap. 1. quest. 1.

4. Nec sibi Philosophus contradicit, quando in libr. de sensu &
sens. cap. 1. & cum ipso Thom. Tactum & Gustum conjungunt di-
centes, hos sensus necessario insequi animalia: Nam respondemus cum
Alberto Magno de sens. & sen. tract. 1. cap. 2. qui inquit: Tactus &
Gustus

Gustus, ut Tactus, solus necessarius est animali, id est, licet quaedam animalcula imperfectiora & Gustum habere videantur, non tamen vera gustus est, sed conditio quaedam ipsius Tactus. Et hoc ipsum Thom. voluisse haud obscure patet ex v. Metaphys. lib. 1. item 2. de anim. libr. 6. text. 32. Tactus est de necessitate animalis, & propter hoc invenitur in omnibus animalibus. Ceteri vero sensus in perfectis solummodo reperiuntur.

II. Communis quoque est ratio ceterorum sensuum, tum in eo, quod quemvis sensum κατὰ ἀναλογίαν ab objecto tangi necesse est, cum etiam quod proprie dictum Tactum praerequirat & praesupponit gustus, itemque olfactus; cum contra id nec de visu nec gustu, aut ullo reliquorum tunc satis affirmare liceat. Quandoquidem Tactus naturam prior ceteris, & post illum gustus Zabarell. in Apol. lib. 1. cap. 5. fol. 14. d. Et visus praesupponit necessario Tactum, sine quo ille nulla ratione esse potest, ibidem libr. 1. cap. 6. pag. 27. §. e. & cap. 8. fol. 38. §. a. Est enim Tactus omnium aliorum sensuum fundamentum, est & primus via generationis, Verfor lib. v. quest. 2. pag. 28.

QVÆSTIO VII.

Quomodo Gratia à Poetis fingantur?

Una tantum Venus fingitur Poetis; tres Gratia. Cur verò non ut tres Gratia, ita tres Venere; vel ut una Venus, ita una Gratia? Certe pulchritudo, ita cum Venere juncta est, ut vix discernantur. Pulchritudo verò est in ipsis gratiis. Sed expedita res est. Venus subiecti rationem: Gratia affectionum habent. Ut itaque absurdum non est, in uno subiecto tres vel plures esse affectiones: ita etiam una Venus seu pulchritudo & tres gratia constitui possunt.

2. Nuda & pinguentur: Gratia enim pulchritudinis, ut diximus, 2. affectiones sunt. Vbi ergo pulchritudo, ibi & ejus affectio: At haec in externis corporis partibus. Ergo ut nuda pulchritudo, ita nuda, conspicua, & aperta sint Gratia.

3. Tertio: & inter se sunt juncta, ita tamen, ut una semper aspicienti sit adversa. Gratia enim virtutis genium & ingenium habent. 3. Et ergo virtutes omnes quam perfectè & firmissimè, sunt unita, imo

una

una indivisibilis virtus existunt: ita Gratiarum una absq; altera perfecta non est; Vna vero semper aspicienti a versa est: quia in nobis hominibus, postrema sua perfectione praedita, non inveniuntur.

4. 14. Quarto: † semper ridens. Semper enim & ubique se hilares ostendunt, adeo ut ei puella gratiosa omnia concinne facta, imò fletus ipse ridere dicantur. Atque hinc etiam Gratia Musarum perpetua sociæ & affines esse putantur: quod Musæ elegantioris lautiorisque vitæ autores videantur. Scalig. 1. Poet. 2.

QVÆSTIO VIII.

An in ociosos Leges ferendæ?

1. Ocium † aliud honestum & licitum, aliud inhonestum & illicitum omnib. & ociosis & negociosis notum est. Postremum hoc ocii genus, alii rursus in tres quasi ordines & species dispescunt; Vnam dicentes eorum esse, qui, ut sues in otio conditi, in nihil agendo laborant: Alteram eorum, qui nihil boni agunt, sed, sceleratissime ut vivant, unice laborant: Tertiam denique horum, qui in malis strenui, & omnis generis voluptatibus dediti neque honestatem, neque etiam animæ salutem curant.
2. Omnes † hos unius & assis, & farinae iudicamus, deque illis, ne & id genus aliis inutilibus terræ fungis, quos neque lex sacra & humana, tempus item, locus & honestas excusat, legibus cogendos & coerendos esse serio statuimus.
3. Reipublicæ † enim interest, inquit Imperator, ne resua quis male utatur. Institut. de his qui sui, &c. utilis est rei familiaris honesta amplificatio. Econtra perniciosum est Reipub. Ocio segnescere. Nam ut Catullus verè canit:
Ocium reges, & simul beatas
Perdidit, urbes,
4. Eiusmodi † enim ἀπεργυμωες, non solum se, sed etiam alios inficere, & in perniciem attrahere consueverunt. Nam ociosi (ut cum Mantuano loquamur) ad ventrem & venerem, & ad omnia sordida nati. secum alios gangræne instar venenant & corrumpunt.
5. Obviandum † ergo huic malo, maxime cum inquisitione in ociosos magna sæpenumero scelera detegantur. Nemo enim de vento vivere

vivere praesumitur, ut scriptum reliquit Alexander Imperator.

Recte et ideo Aristoteles lib. 4. Polit. cap. 15. oportet, inquit, 6. aliquem in civitate esse Magistratum, cui cura sit populum consilio praevincere, ne sit ociosus. Accurate id in Romanam republ. observatum fuit. Roma enim censoribus id negotium datum esse, memoriae prodicendum est, ne quis ociosus oberraret. Apud Graecos Lycurgi legibus juvenis laboribus exercebatur. Sic Athenis Areopagita, a quo vis vitæ rationem exigere sciebant, quid operis faceret, vel unde se, suosque aleret. A Massiliensibus sacrificuli ejeti sunt, ne sub pretextu religionis ocium & luxum sectarentur. Vale. Max. l. 2. cap. 1. Amasis Aegypti Rex legem sancivit, ut singuli quotannis apud Nomarchen, id est, cujusque perfecturae praesidem, unde viveret, profiteretur: Qui vero hoc non facerent, aut genus vitæ praesidi approbare non possent; illis pena extremum supplicium esset.

Statuenda et igitur sunt poena in ociosos: quae verò qualesve illae 7. esse debeant, prudentis Reipubl. moderatoris erit decernere.

Intelligenda et verò haec sunt, (ut statim ab initio praemonuimus 8. de ocio inhonesto. Honestum siquidem ocium concessum est, ut est 1. Ocium literarum. In hoc enim qui vivunt certe nunquam minus aut rarius ociosi, aut soli sunt, quam ociosi, aut soli esse videntur. 2. sunt honestae & ingenuae relaxationes, quae certè, quia necessariae sunt, ad naturam conservandam & vires recolligendas, concedi omnino debent. Nam;

Quod caret alternâ requie durabile non est.

Et ut Bapt. Mant. canit;

Medicina fessis

Ocia sunt, lassas instaurant otia mentes,
Quas labor enervat, quas longa negotia frangunt.

QVÆSTIO IX.

An Forenses Leges Mosaicæ necessario in Christianorum Politis observandæ?

Sic et censent quidam: absurdum enim esse ajunt, Scævolum, 1. aliosque Legumlatores leges suas sapientius condidisse, quam Deum ipsum.

C

ipsum. Deus etiam unus & solus omnium legum autor est: & quae
alia pro hac questionis parte adferuntur.

2. Ita est: & forensis & moralis legis autorem Deum ultro ag-
noscimus. An vero propterea utriusque conditio eadem est censenda?
En ipse Deus in ipsa promulgatione diversitatem servavit. Mo-
ralem primo loco, primoque tempore tradidit, proprio digito tabulis
lapideis insculpsit, ac in arca foederis reponi curavit. Vbi in Foren-
sibus & Ceremonialibus legibus tale quid animadvertitur? Mora-
lis etiam lex universalis est ad nullas, vel loci, vel temporis, vel perso-
narum circumstantias alligata: Particulares contra Leges Forenses
quippe ad Rempubl. Judaicam unice spectantes. Abrogationis itaque
legum illarum manifestum testimonium est destructio politiae & templi,
cujus instauratione quum auctoritate Iuliani Apostatatae denuo moli-
rentur Iudaei, quid ipsis acciderit notum est ex Niceph. lib. 10. Sozo-
men. lib. 5. Histor. Eccles. cap. 21. Platina in vita Damasi. Ut enim
exhibito corpore merito umbræ Ceremoniales cessabant; ita destructa
Politia Judaica, Forenses leges merito abrogatae sunt, quippe quae tan-
tum hujus Reipubl. leges erant, certasque duntaxat aequitatis & ju-
sticiae formulas tradebant, quibus inter se Israelitae innocenter & quiete
agerent.

3. Imperatorias & leges quod attinet, preferendas illas esse Forensibus,
simplici collatione non statuimus: sed ob temporum loci, populi ac sta-
tus Reipubl. conditionem. Populi enim Iudaici singularem hanc ratio-
nem Deus habere voluit.

Tandem & si necessitatis opinio & praesumptio tollatur, quasdam
4. Leges Mosaicas in nostris Rebuspubl. usurpari posse non imus inficias:
Sed cum R. Hunnio p. m. statuimus; Maneat morale, quod legi-
bus Forensibus inest, & rationem generis habet. Cedat speciale, quod
circumstantiis pensatur.

QVÆSTIO X.

An leges humanae violatae obligent in con-
scientia?

Sunt & qui affirmant; sunt, qui negant. Affirmativam tuentur
8. Alfonso de castro de potest. leg. pœn. cap. 4. & multi alii, quos recen-
set

see Vasquius lib. 1. contrav. c. 29. n. 1. Quibus cum consentit Thomas Aquin. quando 1. 2. quest. 95. art. 4. ait: Leges humanas habere omnino obligandi vim in conscientia foro. Neque opinio hec destituta videtur rationibus: Magistratus enim potestati resistentes, ordinationi Dei resistere testantur sacra pagina. Et sanè lubrico fundamento Principium Majestas niteretur; nisi divina voluntate fulciri statueretur. Plures rationes lege apud Domin. Sotum l. 1. de Iustit. & Iure quest. 6.

Qui & negant, accurratè distinguendum esse ajunt, inter forum terrenum & conscientia; inter jus soli & poli. Forum conscientia & jus poli solius Dei esse videtur. Non enim cum hominibus, sed cum uno Deo negotium est conscientia nostris. Et Principatus tantum ad civium utilitatem externam & politicam creatus est. Imò ad aeternam morsem homines ob Reipubl. regimen obligari, neque expedit, neque justum est, neque fieri potest. Non expedit; quia ad hanc rem efficaciores pœna temporales; Non justum est; quia ea pœna excederent mensurans delicti l. prospiciendū u ff de pœnis. Non fieri potest: quia subditi, quo tempore Principib. potestatem dederunt, non tam latam dedisse videntur.

En & utrinque instituta acies. Ne igitur erretur, distinctionibus opus est. 1. Leges humane, vel sunt de divino cultu: vel de Republ. Quae de cultu precipiunt, vel cum scripturis sacris conveniunt, aut ab illis discrepant, eis demquè contrariantur. Leges de Republica, sive politicae, sunt etiam in duplici differentia: Quaedam iterum ex ipsis jurisdivini ac naturalis visceribus eruta: quaedam de rebus nec divino, nec naturali jure expresse prohibitis ferunt. 2. Transgressio quoque eadem non est. Quaedam enim fit ex contemptu, & contumacia. Quaedam verò vel judicii imbecillitate, vel ignorantia, vel alio quodam imbecillitatis humane lapsu. Quae de cultu divino precipiunt & scriptura sacra contrariantur, tantum abest, ut obligent in conscientia, ut potius sine conscientia lesione observari planè non possint. Quocirca etiam politico Magistratui minimè concedendum est, ut novo divini cultus genere instituto conscientias illaqueet, & ut mandatis suis impiis subditos ab obedientia Dei abducat. In hoc sitaque casu contemnamus potestatem, timendo potestatem. Aug. serm. 6. de verb. Dom. Grat. c. 11. q. 3. In illis autem, quae cum sacris literis conveniunt, & ex recta ratione sunt derivatae, res satis manifesta est. In caeteris distinctio locum habet, inter transgressores ex contumacia & contemptu, &c. & caeteros. Si enim

*gressio fiat ex contentu, & contumacia, itemq; si legis materia gravior,
absque dubio nascitur obligatio in foro conscientiae: alias non item.*

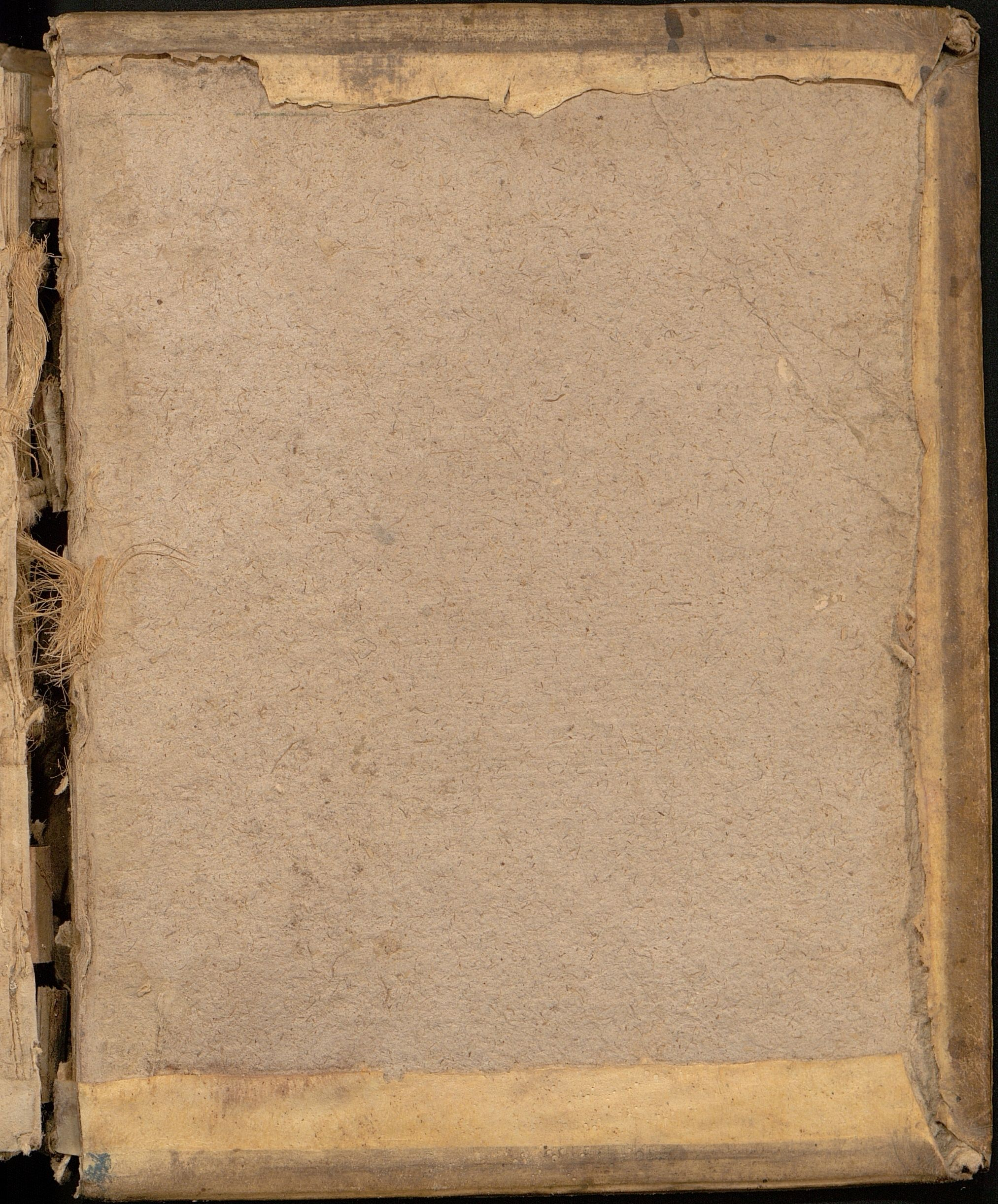
Finis disputationis quartæ.

Ad
Dn. Respondentem Philosophicè
'disputantem.

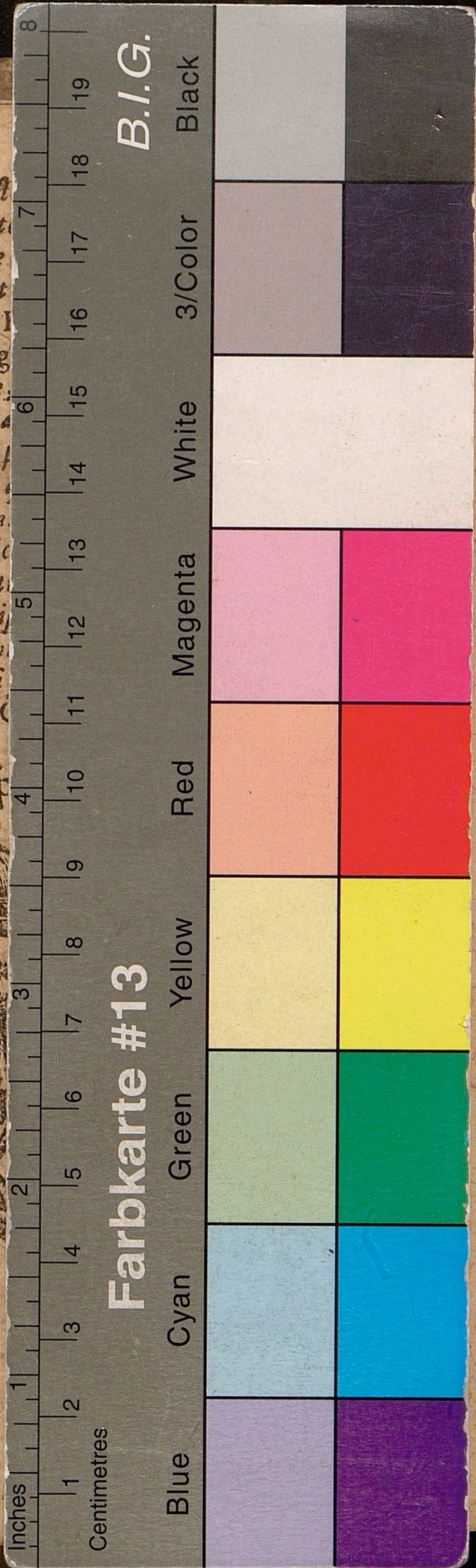
Vis veri generosa lex Sophorum,
Lux ducens oculos, sed eruditos,
Quam multà jacet involuta nocte;
Nimirum DEVS arbiter, labore
Quæri cuncta volens, reliquit umbram,
Dum lucem indidit ordini universi:
Illam nunc Logici in dolens serenat,
Illam & Girschius ille amiculorum
Candor pellere nititur. *Fa veamus.*

Wolfgangus Seidelius.

4d

DISPUTATIO IV.
Centuriæ Quartæ.

QVÆSTIONVM
ILLVSTRIVM
PHILOSOPHI-
CARVM

In Inclytâ VVittebergensi Academiâ
Proposita:
PRAESIDE
M. IACOBO MARTINI
LOGICES PROFESS.
Publ.

RESPONDENTE
CHRISTOPHORO GIRSCHIO
Culmbaco Franco.

Ad 20. Februar. horu à 6. matutinis in auditorio col-
legii veteris.

VVITTEBERGAE
Excudebat Iohann. Schmidt, Sumptibus
Pauli Hellwigii Bibliop. Anno 1609.

